

Szemelvények a talmudból.*)

— Első közlemény. —

A) Olvasmányok.**)

I. A halákából.

1. A büntető jogból.

(Misna *Bába Kamma* I. fejezet.)

1. §. A vagyon elleni kihágásnak 4 főfaja van és pedig: *a*) ha egy *ölkör* (vagy más házi állat) *jártában* kárt okoz (forrás: *Ötkönyv* II, 21, 28—32. 35. 36); *b*) ha egy nyitva hagyott *verem* miatt szerencsétlenség történt (u. o. 33. s 34. vers); *c*) ha valamely házi állat a más földén legel (miközben *fogai elöltünnnek*, u. o. 22, 4); *d*) ha a saját területén kitört *tűz* mást károsít meg (u. o. 5. vers). Az első és harmadik eset lényegileg különbözik egymástól (azért kellett őket külön fölemlíteni; t. i. az *a*) eset igen gyakori, a *c*) nem; az utóbbi élvezettel jár az állatra nézve, az előbbi nem). Épp így különbözik az első és harmadik eset egyfelől — mindkettő t. i. közvetlenül valamely élő lény által idéztetik elő — a negyedik esettől másfelől, mely nem közvetlenül élő lény által idéztetik elő. Végre különbözik az említett három eset egyfelől — mindháromban t. i. a károsítás mozgásból származik — a második esettől másfelől, mely nem mozgásból ered. Ellenben közös jellemző vonása mind a négynek, hogy egyfelől megkárosodással szoktak jární s másfelől kötelességed a

*) Bemutatott a szakosztály nov. 19-iki gyűlésén. — L. az *Erd. Műz.* IX. k. 311. s. k., 375 s k. lapjain a „Talmud“ cz. czikket.

***) A zárjelben foglaltak a szöveg értelmére nélkülözhetetlen magyarázatokat adják, melyeket az eredetinek itt utánozni meg sem kísérelt *utolérhetetlen rövtársége* tett szükségessége.

károsítást óvó intézkedések által meggátolni. Ha a károsítás megtörtént, úgy annak okozója a kárt földjének javából tartozik megteríteni.

2. §. A mely esetben kötelességem a károsítást meggátolni, ott a megtörtént kárt én okoztam (még ha tényleg nem is voltam oka). Ha csak részben okoztam a kárt, mégis tartozom azt megteríteni, mintha én egyedül okoztam volna az egész kárt stb.

(U. o. VIII. fejezet)

1. §. Ha valaki embertársán testi sértést követ el, ötféle kártérítéssel tartozik, és pedig: a testén ejtett kár, a fájdalom, a gyógykezelés, a keresetmulasztás és a szégyen fejében. *a)* Hogyan képzeljük a *kárt*? Ha pl. megvakította valakinek szemét, vagy levágta kezét, vagy összezúzta lábát, úgy tekintjük a megcsonkultat, mintha vásáron eladandó rabszolga volt volna, a kin azért becslést eszközünk, hogy mennyit ért volna (szolgai minőségben) azelőtt s mennyit érne most (megcsonkulása után; s a különbséget fizeti a bűnös). *b)* *A fájdalom.* Ha pl. nyárssal vagy tüzes szeggel sebesítette meg — még ha körmén történt is a sebesülés, a hol pedig nem támad e miatt daganat —, úgy becslést eszközünk az iránt, vajjon milyen áron engedett volna valamely a sebesülthez (véralkatra) hasonló ember magán ugyan ilyen sebet ejteni (s ez összeget fizeti a bűnös e czímen). *c)* *A gyógykezelés.* Ha megsebesítette, úgy tartozik őt gyógykezeltetni. Ha gennyes kelések támadnak testén, még pedig a sebesülés következtében, úgy azokat is köteles a bűnös gyógykezeltetni; ellenkező esetben nem. Ha a seb begyógyult s ismét felfakadt, úgy bárha ez többször ismétlődik, mindannyiszor köteles őt gyógykezeltetni; de ha már egyszer tökéletesen begyógyult volt, úgy többé nem tartozik őt kezeltetni. *d)* *A keresetmulasztás.* Úgy tekintjük a sebesültet, mintha pl. dinnyecsősz volt volna (betegsége ideje alatt s ehhez képest — mert egyébre úgy se lett volna használható — díjazza őt a bűnös), miután a testén esett csonkulásért már kapott kártérítést. *e)* *A szégyen.* Itt minden a megszégyenített s a megszégyenítő egyénisége után igazodik (a gyalázat annál nagyobb, mennél alantasabb egyéntől ered s mennél kiválóbb ember a sértett fél) stb.

5. §. A ki atyját vagy anyját bántalmazza úgy, hogy nyoma

megmarad testükön . . . , az egyik czímen sem tartozik kárpótlással, mert amúgyis halállal bűnhődik.

7. §. Bár a bántalmazó a kártérítést már megfizette a bántalmazottnak, a sérelem még sincs előbb megbocsátva neki, míg bocsánatot nem kér. De a sértett fél is bocsásson meg a sértőnek, mert különben a „kegyetlen“ nevet érdemli stb.

(Misna *Szanhedrin* I. fejezet.)

1. §. Hármás bírói tanács elé a következő természetű ügyek tartoznak: pénzkölcsönzési pörök, erőszakos eltulajdonítás s testi bántalmazás körül folyó ügyek, teljes és fél-, dupla és négy- vagy ötszörös kártérítési pörök, továbbá hajadonnak erőszakos vagy annak beleegyezésével történt elcsábítása s a nőnek férje részéről való rossz hírbe hozása miatt megindított pörök. Így rabbi *Méir*. A bölcsek (azaz a többség) ellenben azt állítják, hogy az utolsó eset huszonhármás tanács elé kerül, mert esetleg főbenjáró ügy is támadhat belőle.

2. §. A botbüntetés is hármás tanács által rendelhető el; rabbi *Izmael* nevében azt mondják, hogy ehhez is huszonhármás tanács szükségeltetik. Hármás tanács elé tartozik továbbá a hó és év megállapítása (hogy szökő legyen-e vagy sem). Így rabbi *Méir*. R. *Simon*, Gamaliel fia ellenben azt mondja, hogy a hármás tanács elkezdí a tárgyalást (s ha a többség a szökő év elrendelését óhajtja), egy öttagú tanács folytatja a diskussziót (s ha a többség itt is ugyanolyan nézetben van), egy héttagú tanács mondja ki a végzést (ha t. i. a szökő évet elrendelni óhajtók itt is többségben vannak). Ha mégis csak háromtagú tanács mondta ki, hogy szökő-év legyen, úgy végzése érvényes.

(A 3. §. különféle ügyeket sorol fel, melyek 3, 5 vagy 9 tagú bíróság elé tartoznak.)

4. §. Főbenjáró ügyek 23 tagú bíróság elé tartoznak. (Ez nem csak emberekre, de — bizonyos esetben — állatokra is vonatkozik).

5. §. Egy egész törzset (bálványimádás miatt), hamis prófétát és főpapot csak 71 tagú bíróság ítélhet el. Ugyanezen tanács elé tartozik továbbá: mindennemű ú. n. „önkéntes“ (azaz nem a 7 kanaáni nemzet és Amálek ellen irányuló) háború indításának elhatározása, Jeruzsálem városa és a templom csarnokai megnagyobbí-

tásának kérdése, az egyes törzseknek engedélyezendő külön szinédriumok (felsőbb bíróságok) ügye és valamely bálványimádó város (a szentírás alapján köteles) elpusztításának kérdése. A határon fekvő ily várost vagy hármat ilyet egyszerre nem szabad elpusztítani, legfőlebb egyet vagy kettőt.

(U. o. III. fejezet.)

6. §. A tanúk vallatása a következőkép megy végbe: Bevezetik őket egy terembe s rájuk ijesztenek (azt mondják nekik, hogy a hamis tanút még a felbérlője is gonosztevőnek tekinti), azután mindenkit kiküldenek a teremből s csak a legtekintélyesebb tanút tartják vissza, kit így szólítanak meg: „Mondd, hogyan tudod, hogy ez tartozik amannak?” Ha a tanú erre így felel: „Ő maga (az alperes) mondta nekem, hogy tartozik (a felperesnek)“, vagy pedig így szól: „N. N. mondta nekem, hogy ő (az alperes) tartozik (a felperesnek)“, úgy a vallomás nem érvényes. Csakis akkor érvényes, ha a tanú azt mondja: „Előttünk (mint tanúk előtt) bevallotta ez, hogy tartozik amannak 200 pénzzel.“ Azután bevezetik a második tanút s hasonlókép vallatják. Ha vallomásuk megegyező, akkor a bírák tárgyalás alá veszik az ügyet. — Három tanú ellenmondásos vallomása közül mindig kettőnek megegyező vallomása döntő. Ha két azonos számú tanúcsoport ellentétes vallomása áll egymással szemközt s ekkor egy későbbi tanú azt mondja: „nem tudom“, meg kell a bírák számát szaporítani. (Mivel a közömbös tanú figyelembe nem vétetvén, a többi két ellentétesen valló tanú vagy tanúcsoport vallomása nem döntheti el az ügyet).

7. §. Ha a tárgyalás be van fejezve, bevezetik a peres feleket s a legtekintélyesebb bíró így szól: „Te N. N. fel vagy mentve, te N. N. el vagy ítélve“. — Ha pedig egyik bíró kimegy s azt mondja (az elítéltnak): „Én felmentőleg szavaztam, de társaim leszavaztak“, — úgy neki szól a szentírás szava (*Ötkönyv* III, 19,16): „Ne terjessz rágalmakat néped között!“ Továbbá ez (*Példabeszédek könyve* 11, 13): „Rágalmazó az, ki elárulja a titkot“.

(U. o. IV. fejezet.)

1. §. Úgy polgári mint (főbenjáró) bűnügyekben szükséges a tanúk beható vallatása, mint írva van (*Ötkönyv* III, 24, 22): „Egy

jogotok legyen...“ De különböznek a következőkben: Polgári ügyek 3, bűnügyek 23 tagú bíróság elé tartoznak; amazoknál a tárgyalás megkezdhető akár kedvező, akár kedvezőtlen kijelentéssel (pl. azt mondják a vádlottnak: „Ha nem vagy bűnös, úgy ne félj“, vagy fordítva), emezeknél csakis kedvező, de sohasem kedvezőtlen kijelentéssel; amott *egyetlen* szavazat dönt úgy felmentő, mint elmarasztaló ítélet hozatalánál, emitt egy szavazattöbbséggel csak felmentő ítélet hozható, elmarasztalóhoz legalább kettő szükséges; ott az ítélet fölülvizsgálható (ha a bíróság tévedett), akár ha a vádlott most felmentendő, akár ha elítélendő lenne, itt ellenben csak a felmentés, de nem az elmarasztalás czélzatával újítható meg a pör; ott bárki (a bírákon kívül jelenvaló tudósok is) hozhat fel jogi tételeket akár vádlott javára, akár hátrányára, itt ellenben csakis javára s sohasem hátrányára; ott a bíró módosíthatja véleményét, akár ha előbb kedvezőtlen volt az s most kedvező a vádlottra, akár fordítva, itt ellenben csakis akkor, ha előbb kedvezőtlen volt s most kedvező a vádlottra véleménye, de fordítva sohasem; továbbá polgári ügyek tárgyalhatók nappal s eldönthetők éjjel is, de bűnügyek nappal tárgyalandók s nappal döntendők el; előbbiekben még a tárgyalás napján hozható akár felmentő, akár elmarasztaló ítélet, utóbbiakban asnap csakis felmentő, míg ellenben elmarasztaló ítélet csakis másnap hozható. Ugyanezért a szombatot vagy ünnepnapot megelőző napon főbenjáró ügyek nem tárgyalhatók.

5. §. A tanúk vallatása főbenjáró ügyekben következőkép történik: Bevezetik őket egy terembe s így szólnak hozzájuk: „Talán csak gondolomra vagy hallomás után — úgy, hogy egyik tanú hallotta a másiktól vagy valami hitelt érdemlő embertől — vallottatok; vagy nem tudjátok, hogy ezután beható vizsgálatnak fogunk benneteket alávetni? Tudjátok meg, hogy főbenjáró ügyek különböznek ám polgári ügyektől! Utóbbiaknál az ember megtéríti az ártatlanul elítéltnek pénzét s búne meg van bocsátva, de főbenjáró ügyben az elítéltnek s minden ivadékának, mely tőle eredhetett volna, vére terheli azt, ki halálát okozta, egészen a világ végeig (itt hitvatkozás történik *Ötkönyv* I. 4, 10-re). Eleve csak egyetlen ember teremtetett, miből kitűnik, hogy a ki egy embert elveszít, úgy tekintetik, mintha egy egész világot veszített volna el s viszont ha egy embert megment, úgy tekintetik, mintha egy egész világot men-

tett volna meg... Ne mondjátok (ha valóban tudtok a bűntényről): „Mi közünk nekünk az ügghöz s minek tegyük ki magunkat lelki aggodalmaknak?” — mert íme írva van (*Ötkönyv* III, 5, 1): „Ha tanúja volt (a bűnténynek), t. i. látta azt vagy egyébként tud róla, de nem jelenti fel, úgy bűnhődni fog érte”. Ne mondjátok továbbá: „Minek vegyük a felelősséget ez ember életeért magunkra?” — mert íme írva van (*Példabeszédek könyve* 11, 10): „Öröm az, ha elvesznek a gonoszok”.

(U. o. VI. fejezet.)

1. §. Ha halálos ítélet hozatott s elvezetik a bűnöst, hogy az ítélet végrehajtsák...; úgy valaki ott marad a törvényszék bejáratánál lengő kendővel kezében, más valaki pedig távolabb tőle, de úgy, hogy láthatja őt, lovon ül. Ha most valaki jó (az elsőhöz) s azt mondja, hogy felmentő okot tud idézni, úgy ez meglobogtatja kendőjét s amaz sietve vágat a vesztőhelyre s meggátolja az exekúciót. Sőt még ha maga a delinquens is akar felmentő okot maga mellett felhozni, vissza kell őt vezetni akár négyszer vagy ötször is, de csak úgy, ha valamelyes valószínűség van szavaiban. Ha csakugyan találnak felmentő okot, úgy szabadon bocsátják, ha nem, úgy ismét kivezetik a vesztőhelyre. Előtte pedig egy hírnök jár e szavakkal: „N. N. kivezettetik a vesztőhelyre, ez és ez a bűne, ez és ez tanúskodott el'ene: ha tud valaki felmentő okot, jöjjön s hozza fel!”

2. A polgári jogból.

a) Rabszolgakiváltás és tulajdonjog.

(*Gittin* fol. 37b).

Misna. Ha egy fogságba esett rabszolga kiváltatott (nem gazdája által) oly intenczióval, hogy rabszolga maradjon, úgy az marad; ha pedig úgy, hogy szabaddá legyen, megszűnik rabszolga lenni. Rabbi *Simon*, Gamaliel fia azt mondja, hogy minden esetre rabszolga marad.

Gemára. Mily esetről szól a misna? Ha a kiváltás megtörtént, mielőtt (első) gazdája letett a reményről, hogy rabszolgája megkerül (s ennelfogva reá való jogáról is), úgy még ha a kiváltás oly intenczióval történt is, hogy a rabszolga szabaddá legyen, miért ne marad-

jon mégis rabszolga? Tehát ama remény feladása *után* történt a kiváltás?! Akkor meg, még ha azon szándékkal váltattott is ki, hogy rabszolga maradjon, miért legyen az?

(Felelet:) *Abaj* azt mondja, hogy mindenkép oly esetről van szó, a midőn még volt remény, hogy megkerül; ha már most oly módon váltattott ki, hogy rabszolga maradjon, úgy szolgáljon tovább első gazdájának; ha pedig úgy váltattott ki, hogy szabaddá legyen, úgy sem előbbi, sem utóbbi gazdájának ne szolgáljon. Az utóbbinak ne, mert hiszen szabad embernek váltattott ki; az előbbinek ne, mert hátha vonakodott volna őt kiváltani. Rabbi *Simon*, Gamaliel fia szerint azonban minden esetre tovább is rabszolga marad, mert ő úgy véli, hogy valamint kötelességünk kiváltani (a fogságba esett) szabad embert, ép úgy kötelességünk kiváltani a rabszolgát is. (Nem kell tehát attól tartani, hogy első gazdája nem váltotta volna ki.)

Rába ellenben azt mondja, hogy mindenkép oly esetről van szó, a midőn már letett a reményről; ha már most rabszolgának szánva váltattott ki, úgy szolgáljon második úrnak (a ki kiváltotta), ha pedig szabad embernek váltattott ki, úgy sem első, sem második úrnak ne szolgáljon. A másodiknak ne, mert hiszen szabad embernek váltotta ki; de az elsőnek sem, mivel az már letett volt a reményről (hogy rabszolgája megkerül). Rabbi *Simon*, Gamaliel fia szerint azonban minden esetre tovább szolgáljon (első gazdájának), a mint *Hizkija* azt megokolta: Miért mondták, hogy minden esetre szolgáljon? Nehogy minden rabszolga önkényt juttassa magát ellenség kezébe, ilyformán akarva magát úra hatalma alól felszabadítani.

Ezzel szemben egy *borajtában* azt olvassuk, hogy Rabbi *Simon*, Gamaliel fia következőleg szólott: Valamint kötelességünk kiváltani a (fogságba esett) szabad embert, úgy a rabszolgát is. — Már most *Abaj* magyarázata, mely szerint a misna oly esetről szól, a midőn a gazda még nem tett le a reményről, nem ellenkezik a borajtában mondottakkal; ellenben *Rába* értelmezése, mely szerint oly esetről szól a misna, hogy a tulajdonos már letett a reményről, nem fedezi a borajta állítását, mert ez esetben rabbi *Simon* véleménye csak *Hizkija* megokolásával érthető?!

Erre *Rába* így felel meg: Rabbi *Simon*, Gamaliel fia nem értette világosan az ellenkező véleményen levő tudósokat s így szólott hozzájuk: Ha ti arról az esetről beszéltek, a midőn az (első)

gazda letett a reményről, úgy én felhozom azt az elvet, mely szerint valamint kötelességünk kiváltani a szabad embert, úgy a rabszolgát is; ha pedig az ellenkező esetről szóltok, úgy itt van *Hizkija* mondása (l. fent).

(Kérdés:) *Rába* magyarázata szerint, hogy a misna oly esetről szól, midőn az első gazda már letett a reményről és ha a rabszolga kiváltatik, második úrának kénytelen szolgálni, — e második gazda kitől szerezte meg a tulajdonjogot a rabszolgára? (Felelet:) Az ellenségtől, mely őt elfogta volt. (Kérdés:) De maga az ellenség hogyan szerzett magának ilyen jogot? (Felelet:) Ő jogot szerzett tényleg a rabszolga keze munkájára az által, hogy gazdája letett minden reményről, hogy megkerül; a kiváltó pedig épen a váltságdíjjal szerzi meg a tulajdonjogot az ellenségtől) stb. stb.

b) Őrizetbe adott tárgyokról.

(*Bába meczia* fol. 33b)

Misna. Ha valaki valamely házi állatot vagy élettelen tárgyat bizott társának őrizetére és ellopták őket vagy pedig elvesztek: ha az őrző megtéríti a kárt, de nem akar megesküdni (hogy nem ő maga sikkasztotta el a kérdéses tárgyat), — pedig azt mondták, hogy ha az ingyen őrző esküt tett le, úgy fel van mentve a kártérítés alól, — úgy ha utóbb megkerül a tolvaj (és a kérdéses jószág még birtokában van), ennek dupla értékét tartozik fizetni; ha ellenben levágta (a barmot) vagy eladta, négy-, illetőleg ötszörös értékét köteles megfizetni (l. az idevonatkozó törvényt *Ötkönyv* II. 21, 37). Kinek fizet? Annak, kire a jószág bizatott (mivel ez már a tulajdonost kielégítvén, mindennemű kárpótlásra egyedül tarthat igényt). Ha pedig (az őrző) leteszi az esküt, de fizetni nem akar, úgy ha a tolvaj megkerült, duplán fizet; ha ellenben levágta vagy eladta, négy-, illetőleg ötszörösét fizeti. De kinek fizet? A jószág tulajdonosának.

Gemára. Minek hoz fel a misna kettős példát, barmot és élettelen tárgyat? (Felelet:) Mindkettő szükséges, mert ha csakis barmot hozna fel példakép, azt mondhatnánk, hogy szivesen átengedi (a tulajdonos az őrzőnek) az esetleges kétszeres kárpótlást, mivel a barommal sok fáradság jár, pl. a be- és kivezetéssel; ellenben élet-

telen tárggyal nem járván nagy fáradság, azt hihetnénk, hogy ily esetben nem engedi át (a tulajdonos az őrzőnek) az eshető kétszerest. Ha pedig a misna csakis élettelen tárgyat hozna fel példakép, azt mondhatnánk, hogy szívesen átengedi az eshető kétszerest, mivel ez úgy sem tehet ki nagy összeget; ellenben a baromnál az esetben, ha a tolvaj levágta vagy eladta, négy-, illetőleg ötszörös kártérítés esvén, azt hihetnénk, hogy ezt nem engedi át. Ez okból szükséges mindkétnemű példa.

Megczáfolta azonban *Rámé*, Háma fia ez érvelést a következő módon: Hiszen elfogadott elv, hogy a mi nem jött még létre, azt el sem lehet adni! Sőt még rabbi *Méir* véleménye is, mely szerint lehet még létre nem jött dolgot is értékesíteni, csak oly esetekre vonatkozik, a minő pl. a fa gyümölcsénél áll elő, a mely kétségtelenül *fog* létrejönni; de a mi esetünket tekintve, ki mondhatja, hogy (az őrizetre bízott tárgyat) el fogják lopni? De feltéve, hogy ellopják, — hátha nem kerül meg a tolvaj?! De megengedve azt is, hogy megkerül, — hátha nem fizeti meg a lopott jószág értékét, hanem bevallván a lopást, a kártérítés alól felmentetik?!

Erre viszont megfelel *Rába*: Képzeljük a dolgot úgy, mintha azt mondta volna (a tulajdonos az őrzőnek az átadás alkalmával): Azon esetre, hogy ellopják és te hajlandó leszel nekem megfizetni, úgy e tehenemet már mostantól fogva tekintsd sajátodnak.

Ezt ismét rabbi *Zéra* czáfolta meg ily módon: Ha a dolog úgy áll (hogy t. i. magát az állatot már eleve az őrző tulajdonának kell tekinteni), akkor legyen az övé az állat gyapja és fajzatja is! Pedig egyebüttl úgy adatott elő ez eset, hogy övének tekintendő ugyan az állat, de nem együttal gyapja és fajzatja is!

Ezért rabbi *Zéra* így oldja meg a kérdést: Képzeljük, hogy azt mondta (a tulajdonos az őrzőnek: Tied az állat, de) gyapja és fajzatja kivételével.

(Kérdés:) Mikép állíthatni határozottan, hogy az eshető kétszerest a tulajdonos átengedi, de nem a gyapjat és fajzatot? (Felelet:) A szokásból indulunk ki; úgyanis olyan hasznot, mely egyebünnen jó (mint pl. az esetleges dupla kártérítés), az ember átenged másnak, de olyan hasznot, mely magából a jószágból ered (mint a gyapjú és fajzat), nem.

Mások szerint *Rába* így felelt (*Rámé* ellenvetésére): Képzeljük,

hogy az mondta (a tulajdonos az őrzőnek az átadáskor): Ha ellopják és te hajlandó vagy megfizetni értékét, úgy közvetlenül a lopás előtt tekintsd a magadénak (ennélfogva a kétszeres már nem tekinthető még létre nem jött dolognak, melyet nem lehet értékesíteni.)

(Kérdés:) Miben különbözik (a két verzió *Rábában*)? (Felelet): A különbség ez: A második verzió szerint elesik rabbi Zéra kérdése (l. fentebb). Vagy ez: Ha a lopás perczében az állat a mezőn volt, úgy a második verzió szerint az őrző elesik a kétszerestől, mert tulajdonának az állat csak akkor tekintetik, a mikor házában van (A diskusszió még néhány lapon át tovább foly.)

c) Kölcsönzött tárgyakról.

(Ugyanott fol. 84a).

Misna. Ha valaki kölcsön vesz egy tehenet (pl. szántásra) és *egyidejűleg* annak gazdáját is felkéri segédkezésre vagy az utóbbit bérért fogadja meg, vagy pedig ha *előbb a gazdát* kéri fel vagy fogadja meg s csak utóbb veszi kölcsön a tehenet, úgy ha (e két eset bármelyikében) a tehen kimúlik, fel van mentve (a kölcsönvevő a kártérítés alól), mert így szól a szentírás (*Ötkönyv* II. 22, 14): „Ha gazdája vele van, úgy fizetésnek nincs helye.“ Ha ellenben *előbb a tehenet* vette kölcsön s csak utóbb kérte fel vagy fogadta meg gazdáját is, úgy ha a tehen kimúlt, köteles a kárt megtéríteni, mivel írva van (*u. o.* 15. v.): „Ha gazdája nincs vele, úgy fizetni tartozik.“

Gemára. Abból, a mit a misna első felének második részében olvasunk: „s csak *utóbb* veszi kölcsön a tehenet“, az következik hogy az első esetben használt „egyidejűleg“ kifejezés szó szerint értendő. Pedig hogyan lehetséges az, holott a tehen csakis a (házba való) vezetés által, gazdája ellenben már szóbeli megállapodás útján (bérelhető fel vagy kérhető kölcsön)?! — (Felelet:) Oly esetről van szó, a mikor a tehen a kölcsönvevő udvarán áll, úgy hogy nem kell azt előbb oda vezetni. Vagy pedig azt mondja (a kölcsönvevő a felbérlendőnek): A mi téged illet, ne egyezz bele személyed kölcsönadásába, míg tehened el nem vezetted hozzá.

Egy misnában azt olvassuk: Négyféle őriző van: az ingyen őrző, a kölcsönvevő, a fizetett őrző és a kibérelő. Az ingyen őrző minden esetben (azaz bármilyen történt a reá bízott tárggyal) kiválthatja magát a fizetés alól eskü által; a kölcsönvevő minden esetben

fizetni tartozik; a fizetett őrző és a kibérelő megesküdhetik (a reá bízott állat) megsebesítése, erőszakos elrablása vagy kimúlása esetében, de fizetni köteles, ha elveszett vagy ha ellopták. Honnan következik mindez (a szentírásból)?

(A talmud idézi itt az *Ötkönyv* II. 22. fejezetének idevágó helyeit s hosszasan magyarázza azoknak egymáshoz való viszonyát, a nélkül hogy e fejtegetés és fenti misna között közvetlen összefüggés volna. Végre újra idézi misnánkat s aztán így folytatja:)

.... Az ingyen őrzőt tehát nem említi a misna (hogy t. i. az sem köteles fizetni, ha a szerencsétlenül járt állat gazdája kíséretében volt)?! (Ellenvetés:) Felfogásod szerint a fizetett őrzőt is kellene említenie! (Abból, hogy ez nem történik, világos, hogy) csak azon eseteket sorolja fel a misna, melyek világosan fel vannak említve a szentírásban (mint az ingyen őrző). — (Kérdés:) Következtetés útján analognak talált eseteket csakugyan nem említ fel a misna?! Jer hát és hallgasd meg a következő borajtát: Ha valaki kölcsön kér vagy bérbe vesz egy tehenet gazdájával együtt vagy pedig kölcsön kéri a tehenet s egyidejűleg felbérelí gazdáját, avagy végre ha bérbe veszi a tehenet s egyidejűleg gazdáját is felkéri segédkezésre, úgy (ez esetek bármelyikében) fel van mentve a fizetés alól, ha a tehen kimúlik, még ha gazdája nem ugyanazon helyen dolgozott is. Ezt a borajtát úgy fogták fel, hogy az rabbi *Juda* nézete, mert ő úgy vélekedik, hogy a kibérelő esete analog a fizetett őrző esetével. Itt tehát oly eset is előfordul, mely nem áll világosan a szent írásban, holott az ingyen őrző esete itt nem említették?! — (Felelet:) E borajta (nem rabbi *Juda*, hanem) rabbi *Méir* nézetét képviseli, a ki úgy vélekedik, hogy a kibérelő esete analog az ingyen őrző esetéhez; az utóbbiról pedig lehet következtetni a fizetett őrző esetére. Vagy pedig mondhatjuk (hogy a borajta mégis csak rabbi *Juda* nézetét tükrözi), de akkor *Rába bar Abuhával* meg kell fordítani a dolgot és így olvasni: Mely esetekben fizet a kibérelő? Rabbi *Méir* szerint mindazokban, melyekben a fizetett őrző; rabbi *Juda* véleménye szerint ellenben csak akkor, a midőn az ingyen őrző is fizetne. (Igy képviselheti a borajta rabbi *Juda* nézetét.)

(A tárgyalás — más szempontokból — még több lapon át folytatódik.)